

279730

Anul V No. 1.

Februarie 1932.

Observatorul

REVISTĂ DOCUMENTARĂ
CULTURALĂ-SOCIALĂ-RELIGIOASĂ.

CUPRINSUL:

PROGRAMUL NOSTRU

— Cititorilor și colaboratorilor — Observatorul

CRIZA DE AZI

— Iubirea și ajutorarea celor lipsiți — Dr. S. Chișu

CRONICA LUNARĂ

— Plăcile funcționarilor
— Războiul nu vine . . . a venit!

— Mexic — Franța — A. Micu

NOVELĂ

— Vanitate înfruntă — L. Marianus

FEMINISM

— Maria, sora lui Moise — Faulhaber

ISTORIE

— Eroi naționali — S. Moldovan

ARTĂ

— G. Enescu — G. Ardeleanu

FOLKLOR ROMÂNESC ȘI ICONOGRAFIE

— În pictura moldovenească — Paul Henry

LITERATURĂ

— Poet-creștin și preot-poet — Dr. E. Dăianu

FIGURI REPREZENTATIVE

— Vasile Fabian-Bob — Dr. E. Elefterescu

FOEZIE

— O mamă — I. Codreanu

— Dintre sute de catarge — L. Codreanu

DE ALE NOASTRE

— București—Baia-Mare

— Blaj—Iași . . .

BIBLIOGRAFIE —

Redacția și Administrația: Beiuș Jud. Bihor.

Abonamentul: 200 Lei pe an. Un exemplar 25 Lei.

Biblioteca Universității Regale Ferdinand I.
din Cluj.
229 1933

OBSERVATORUL

REVISTĂ DOCUMENTARĂ CULTURALĂ-SOCIALĂ-RELIGIOASĂ.

<p>Abonamentul :</p> <hr/> <p>Annual 200 Lei.</p>	<p><i>Adevărul</i></p> <p><i>vă va slobozi.</i></p>	<p>Redacția și Administrația :</p> <p>BEIUȘ jud. Bihor. Piața Dr. Ciord ș No. 7.</p>
--	---	--

Din programul nostru

Cititorilor și colaboratorilor

Incepem al V-lea an, cu mai mult sprijin și cu mai mult avânt pentru Apostolatul național al Presei creștine și române.

Mulțumim din inimă prietenilor pentru interesul pe care ni l'au exprimat, în anul acesta, așa de mulți și așa de călduros, dovedindu-l și efectiv prin reînnoirea abonamentului și câțiva cu suprasolvire. — Inșă trebuie să reamintim la mai mulți alți, că suntem o revistă de cultură generală și nu pur religioasă, necum de predici, de pastorală, de teologie sau de ascetism. Recunoaștem de altfel că ar fi aici un scop și mai înalt, inșă vrem să avem un public mult mai larg, care e „invadat“ de felurite reviste primejdioase (de un conținut slab și chiar imoral) cu toate că luxos ilustrate. In zilele noastre credem că și misiunea aceasta e urgentă, dacă nu vrem să lăsăm tot „terenul“ câștigat de reviste anticreștine, antifamiliare și antinaționale.

Iată rubricile sau titlurile obișnuite ale Cuprinsului din „Observatorul” revistă documentară: culturală-socială-religioasă, 48 pag. mare în-8.⁰

1. Articole de fond. — actualități însemnate, tratate nișel doctrinal.
2. Cronica lunară, internă și externă.
3. Filozofie și știință. — probleme de filozofie practică ca pedagogie și psihologie și inițiere ușoară în științe.
4. Sociologie. — diferite chestiuni și curente, ca feminism, socialism, comunism etc. . .
5. Istorie și artă. — în toată varietatea și amploarea lor.
6. Literatură. — nuvele, poezii și folklor.
7. Figuri reprezentative. — schițe caracteristice din galeria oamenilor celebri, mai ales români.
8. Cărți, reviste și ziare. — (bibliografii variate și din când în când recenzii temeinice pentru opere mai valoroase): Vom considera în rândul întâiu aspecte, atitudini și curente atât pentru autori cât și pentru opere.
9. Viața religioasă. — mai ales din punct de vedere social și practic.
10. Documentație și Statistică.

„Nici politică, nici confesionalism” iată două puncte de cari ne ferim sistematic într-o revistă destinată la orice familie cinstită de orice partid. Câte de aceste familii, cari din lipsa de băgare de seamă, sau de informație, sau de delicateță în simțul lor creștin, își compromit cu reviste neutre la înfățișare, însă pozitiv primejdioase și dușmane adeseori.

Eminentul academician și jurist René Bazin scrie: „Când intră și se răspândesc în casa și în familia ta, ziare și reviste impii, broșuri imorale, atunci onoarea familiară e atinsă, și gândirea cinstită, și puritatea copiilor tăi, și chiar cinstea mamei!”

Spune-mi ceea ce citești și îți voiu spune cine ești!

Intelectualilor

Iată de ce menținem zece numere pe an și (cu ajutorul mărit al unor prieteni sinceri, convinși și generoși) întărim

revista noastră. Vom introduce progresiv ilustrațiuni și suplimente variate, precum și rubrice tot mai felurite. Așa că ne am mira de rezerva sau de indiferența practică a celor informați și competenți, căci revista noastră modestă e singură în felul său, înțelegem de acele pe cari le poți lăsa în mâna tineretului tău și pe masa salonului tău de primire, fără a-ți compromite numele tău de român bun creștin.

Reamintim că avem colaboratori între frații ortodocși și că ne bucurăm de mulți abonați dincolo de Carpați. Scriem și mai mult pentru mireni sau laici de cât pentru teologi sau preoți (căci aceștia din urmă pot și știu să găsească altă hrană intelectuală potrivită.)

Vom desvolta tot mai larg programul nostru de cultură generală sănătoasă, cu informații profane, varietăți, umor sănătos și chiar haz și glume. Scriem pentru a fi citit, deci, cât se poate, scriem ceea ce se citește. Natural vom atinge toate problemele în spiritul filosofiei adevărate și al simțului creștin, dând o hrană variată însă „neinficiată de miasmele putregaiului romanelor de bulevard“. (1)

Așteptăm sprijinul efectiv tuturor intelectualilor conștienți. Deci abonamente și propagandă.

Colaboratorilor.

Pot să se atingă de temele cele mai înalte, însă le cerem să nu fie știința lor tehnică în exprimarea ei, ci din contra popularizată și pe înțelesul tuturor. Pot face și o serie întregă de articole despre un punct mai interesant sau actual, însă să aibă fiecare articol unitatea și omogenitatea sa, formând în cadrul unor scurte pagini un întreg de sine stătător, care se poate citi și singur.

(1) Vezi Dr. N. F. — Vestitorul N. 4 — 1929.

Sfătuim colaboratorilor noștri să se preocupe și ei de-a ușura încă înțelesul și asimilarea ideilor sau a faptelor expuse, prin înmulțirea unor subtitluri cuprinzătoare și sugestive, cari vor provoca și mai mult curiozitatea intelectuală, deșteptând atenție mai mare și formând prin gruparea lor un rezumat precis și o analiză anticipată a articolului întreg.

Așa te faci mai interesant și mai puternic în demonstrația ta, activând concluziile logice în mintea cititorului tău.

Ne permitem să precizăm și mai mult: ni-e frică de articole lungi, căci ne împiedică să variem după placul cititorilor. Și deoarece se citește foarte puțin la noi, să nu descurajăm un public care se formează încă!

Tuturor.

Dacă nu puteți plăti un abonament, vă rugăm propagandă, în numele solidarității creștine și naționale. Ca arma de precizie, de penetrațiune și de biruință în bătăliile zilnice ale ideilor și ale influențelor pentru cucerirea poporului, a semidoctilor și chiar a lumii culte, revista și ziarul de mult au întrecut cartea.

Declarăm cu mândrie că am fondat și susținem revistă numai pentru regenerarea neamului. În fața năvălirii ziarelor și revistelor ușurate, goale sau pline cu fleacuri, și mai ales în fața celor direct demoralizatoare și falsificatoare ale adevărului istoric, filozofic, religios și științific, pretindem să fim înțeleși și sprijiniți de fapt.

Numai neștiutorii și egoiștii vor putea scăpa de datoria propagandei, căci, pe câmpul luptei doctrinale, dușmanii său invidioși vor fi în curând demascați! — Deci să ne strângem rândurile și, umăr la umăr, cu Dumnezeu înaintea!

“OBSERVATORUL”

Criza de azi

Iubirea creștinească și ajutorarea celor lipsiți.¹⁾

Pusă odată bază solidă, prin luminata conferință a Rev. Ion Agârbiceanu din Joia trecută, zic pusă baza solidă — căci noi trebuie să trăim viața spiritului sub controlul minții și a revelațiunii dumnezeiești, — ca subiect al conferinței de azi mi-am ales ceea ce s'ar putea numi sinteza practică și infalibilă a vieții spiritului trăite, adică: iubirea creștinească, în manifestarea ei exterioară, prin ajutorarea celor lipsiți. Subiect, după părerea mea cu atât mai potrivit, cu cât de o parte Reuniunea Sf. Maria, care aranjază aceste conferințe, are un scop special caritativ, iar de altă parte mizeria ce în multe părți bântue grozav, iar în altele amenință, e un lucru ce preocupă sau trebuie să preocupe toate mințile și inimile acelor care iubesc pe semenii lor sau se interesează, prin poziția ce o ocupă, de binele comun.

Mizeria neagră.

On. Auditor. Întâi de toate trebuie să precizăm bine despre ce fel de lipsiți este vorba. Lipsa sau, cum se numește prin termen literal, criza astăzi este de multe feluri. Avem criza financiară, criza economică și fel de fel de crize, cari bântuesc mai mult sau mai puțin în toată lumea. Aici însă ne ocupăm de altă criză, lipsă sau mai bine zis mizerie în înțelesul strict al cuvântului. Vorbim de acea lipsă și mizerie ce o îndură atâția copilași, cari n'au cine să se îngrijască de ei, sau au vr'o mamă văduvă bolnavă și neputincioasă să-și hrănească odraslele-i iubite și așa trebuie să împărțească cu ei acelaș pahar amar al foamei și al frigului, ba să-l guste îndoit sau întreit de amar după cum e numărul copilașilor, în cari

1) Conferință ținută în cadrele Reuniunii Sf. Maria din Cluj, 26 Nov. 1931.

sufere inima-i de mamă. Și câți sunt de acei copilași nevinovați loviți de crunta soarte!

Vorbim de mizeria ce o îndură acei bătrâni, cari nu mai sunt în stare să-și câștige pâinea de toate zilele . . .

Vorbim de mizeria neagră la care au ajuns atâția muncitori cinstiți împreună cu familiile lor, muncitori cari voesc să-și câștige pâinea de toate zilele cu lucru cinstit . . .

Vorbim de trista situație la care au ajuns acelea persoane, de ambele sexe, de altcum dintr'o treaptă socială mai înaltă cari au fost date afară din oficiile lor, cari, după cuvintele economului din Evanghelie, lucra nu știu, că n'au învățat vr'o meserie, iar a cere li-e rușine, persoane greu lovite de soarte, cari la exterior nu se cunosc, când circulă pe străzile orașelor. Dar cei ce le privesc nici nu-și închipuesc câte lacrimi au vărsat și varsă mereu acei ochi și câtă durere și chin se adăpostesc sub acelea haine. Durere și lacrimi cu atât mai amari, cu cât mai tainice și necunoscute . . .

Vorbim despre mizeria acelor, cari au căzut în vr'o nenorocire și la cari prea puțini se gândesc pentruca să le șteargă lacrimile, întinzându-le o mână de ajutor.

Cu'n cuvânt despre adevărata mizerie, sub orice formă s'ar prezenta ea, despre adevărații lipsiți, nu de aceia cari ar voi să trăiască pe spatele altora, ca părăsiții, că și de aceștia sunt.

Tabăra îmbuibaților.

Mizerie, ce trebuie să stârnească cu atât mai mare compătimire și spirit de jertfă, cu cât de altă parte e cealaltă tabără, deși mai mică, a îmbuibaților, cari, cu toate năcazurile ce apasă pe oameni, vreau și într'adevăr își trăiesc raiul aici pe pământ. Pentru care aproape singura preocupare este a mânca, a bea și a se desfăta. Ei nu vreau să știe de criză, 'ar mai ales nu vreau să știe de dragoste frățească și nu se gândesc decât la acea viață luxoașă peste orice măsură, care, dacă niciodată n'a fost un lucru de totului creștinesc, cu atât e mai de condamnat în timpul prezent, de grea încercare. Alții iarăș, cu toate că nu se dau la desfătări nu visează decât bogății, pe cari le urmăresc cu tot felul de mijloace incluse și celea înjuste, numite cu limbajul mincinos de abilități comerciale, industriale, bancare. Să le spunem pe față furturi și înșe-

lăciuni, jefuind și înșelând astfel pe cine numai pot. Sau dacă alții le câștigă acelea bogății cu mijloace juste, așa sunt de alipiți la ele, ca și cum prin acelea ar trebui să-și cumpere biletul de intrare la împărăția cerurilor (în realitate și-l cumpără pentru focul cel de veci) și nu vreau să ajute pe nimenea . . .

Dupăce odată cunoaștem *boala*, nu va fi lucru irațional a căuta *cauza* ei mai îndepărtată, pentruca să-i putem afla *remediul* și așa să o sanăm din rădăcină.

Cauza mizeriei.

Să ne punem deci întrebarea: Care-i cauza îndepărtată și fundamentală a mizeriei de azi?

Pentruca să dăm un răspuns adevărat, trebuie mai întâi să răspundem la o altă întrebare și mai generală: Care-i cauza îndepărtată a situației de totului critice în care a ajuns omenirea? care-i cauza boalei de care se tânguiește omenirea întreagă și care amenință cu un sfârșit tragic, cu *prăbușirea* din temelie a societății de azi. . .

Boala omenirii, Domnilor, are rădăcini cu mult mai adânci, decât acelea ce se văd la primul aspect. Cauza ei ultimă nu este nici de ordine economică, nici financiară, nici intelectuală; cauza e de ordine *morală*.

S'ascultăm numai cuvintele profetului *Ieremia* (2, 20. 19) și cumpănindu-le cu cea mai mare imparțialitate și obiectivitate, vom vedea că se potrivesc de minune timpurilor de față, ba chiar ne-ar veni să credem că numai despre noi au fost zise:

„Deja de multă vreme ai rupt jugul meu, ai sfărmat legăturile mele și ai zis: Nu voi servi. Osânda ta va fi răutatea ta și rebeliunea ta va striga împotriva ta. Recunoaște din fapte cât de rău și dureros lucru e a te fi lăpădat de Domnul Dumnezeuul tău.“

Iar în cartea a 5-a a lui Moisi: (*Deuteronomiu*)

„Dacă tu nu vei voi să ascuți glasul Domnului Dumnezeuului tău și nu vei implini toate poruncile, veni-vor asupra ta toate aceste blăstămuri. Blăstămat vei fi în oraș, blăstămat pe câmp; blăstămate grânarele tale și blăstămate rămășițele tale; blăstămate roadele pământului tău; blăstămat vei fi ieșind și blăstămat intrând. Trimite-va Domnul peste tine foamete și lipsă și muștrare peste toate lucrurile tale.“

Iată deci cauza ultimă a relelor ce au venit asupra omenirii: lăpădarea de Dumnezeu, neîmplinirea poruncilor lui, *apostazia* societății omenești.

Nu vedem oare cum răutatea crește zi de zi, cum imoralitatea se propagă în mod atât de uimitor? Nu că doar n'ar mai fi creștini buni, ba chiar sfinți, cari nu lipsesc niciodată, nici chiar în timpurile cele mai rele; sunt și astăzi suflete evlavioase, cari trăiesc viața spiritului, dar cât de puțini sunt aceștia în comparație cu falanga nenumărată a celor răi? Câți dintre creștini nu mai vreau să știe de nimica de dincolo de mormânt, câți de aceia cari nu se deosebesc de păgânii idolatri, decât doar prin aceea, că și-au fabricat sie-și mai mulți idoli decât au păgânii: *atâți idoli câte patimi*, câte porniri rele, pe lângă idolul cel mai mare al trupului lor sau al bogățiilor?

De fapt în timp ce creștinismul pătrunde în toate țările păgâne și din acei păgâni face adevărați eroi ai credinței și moralei creștinești nu altcum decât în veacurile dintâi, în țările civilizate pătrunde *neopăgânismul* cu mult mai primejdios decât păgânismul indigenilor. Chinezi ori Japonezi, cari studiază în Europa, mărturisesc că se'ngrozesc de ceea ce văd aici, ba chiar se'ndoesc să creadă, că păgânii adevărați ar fi în stare să se deosească atâta.

Dar dintre aceia cari nu s'au lăpădat de credința creștinească, câți trăiesc cu adevărat viața spiritului, viața credinței pe care o mărturisesc? Câți sunt cari e bine dacă trăiesc câteva zile ori săptămâni după mărturisire, sub steagul lui Hristos, pentruca restul timpului din an să fie cei mai aprigi apărători ai steagului Satanei?

Societatea omenească așa dar s'a depărtat de Dumnezeu, pentru aceea Dumnezeu o lasă de capul ei, până doar se va trezi că drumul ce l-a apucat duce la prăpastie. Adevărat că suferă și cei buni, dar societatea, ca atare aici pe pământ, trebuie să-și primească răsplata ori pedeapsa.

Leacul potrivit.

Dacă lăpădarea de Dumnezeu este cauza ultimă a relelor, atunci sanarea lor, leacul lor nu poate fi altul decât întoarcerea la Dumnezeu, restabilirea legii lui Dumnezeu în societate, restabilirea

dragostei creștinești față de toți semenii noștri, respectând drepturile lui Dumnezeu și ale deaproapelui . . .

Iar, revenind la tema noastră, pentru mizeria de care vorbim singurul remediu eficace este restabilirea dragostei creștinești iubind pe aproapele nostru ca pe noi înși-ne, respectându-i toate drepturile lui și mai ales sărind în ajutorul acelora, cari se află în cele mai mari lipsuri.

La aceasta dragoste creștinească face apel Preafericitul Părinte Papa Piu, în enciclica din 2 Octomvrie 1931. Părintele nostru iubitor nu poate rămânea indiferent în fața suferințelor fiilor săi. Ori de câte ori se abate vr'o încercare asupra lor, stă gata să le atragă atențiunea, să-i îmbărbăteze, ba chiar să-i ajute materialicește după putință. Așa a făcut cu Rusia și cine ignorează beneficența Părintelui nostru în favorul înfomețaților din Rusia? Așa face cu fiii prigoniiți din Spania.

Iar de prezent văzând atâta mizerie a multor fii din multe țări, ba din toate țările, cu multă duioșie apelează la dragostea creștinească a tuturor fiilor săi, ca prin o cruciată comună a iubirii și ajutorării să șteargă lacrimile mizeriei ce din belșug cad din ochii celor nenorociți. . .

„... Gemetele lor au pătruns sufletul nostru și ne silesc să repetăm și noi, mișcați de aceeaș compătimire, vorba ieșită din Inima plină de iubire a d-zeescului Maestru, — la vederea mulțimilor stoarse de foame: Mi-e milă de popor (Mc. 8, 2). Mila noastră învăluie, cu deosebită căldură mulțimile de prunci, cari, cerând pâine și „nefiind cine să le-o frângă lor“, (Ierem. 4, 4. Plâng.) îndură fără să fie vinovați cu ceva, aceasta nemaipomenită vitregie a vremii, acoperiți de ticăloșia mizeriei, osândiți să vadă ofilindu-se în jurul lor bucuria și să simtă stingându-se și murind pe buze zâmbetul căutat, în chip inconștient, de sufletul lor nepătat. . .”

Dr. S. Chișiu.

Cronica Lunară.

INTERNĂ

Plata funcționarilor

Etica *naturală*, și nu numai teologia creștină, prevede o *ierarhie* între datorințele noastre. Și precum suntem obligați noi indivizii sau particularii, să dăm cel puțin din averea noastră relativ superfluă, în favoarea celor lipsiți, tot așa Statul are să stabilească o ierarhie între obligațiunile sale. Așa de pildă, plata funcționarilor săi e pentru el o obligație mai primordială decât donațiunile instituțiilor de lux sau gratificațiile unor societăți, demne și ele de interes, însă nu strâmtorate ca mulți dintre preoții noștri de pildă.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

EXTERNĂ

I. Războiul nu vine . . . a venit!

Noutăți geografice.

Japonia a ocupat Mancuria, o țară de trei ori și ceva, mai mare decât România (Mongolia e de v'reo nouă ori și Tibetul de șapte ori mai mare decât țara noastră)

Fapt poate unic în istoria — într'un deceniu, populația Mancuriei a trecut de la 6 milioane la 25 milioane de locuitori, mulțumită mai ales emigrațiunei chineze. Însă au venit și mulți japonezi și colonizarea s'a făcut mulțumită capitalului lor. Tot ei au organizat comerțul și industria, asigurând liniște și rânduială.

Care sunt alianțele?

Societele sunt cu China sau cu Japonia? Sau se rezervează până când vor interveni și Statele Unite? Și atunci cu cine și mai ales contra cui? Sunt probleme actuale și de interes mondial.

De altă parte, Japonia va instala o republică semi-autonomă sau va patrona restaurarea unui împărat autentic (însă vasal) din familia care a fost și ieri suzerana sau proprietară personală a Mancuriei, a Mongoliei și a Tibetului?

Granițele nehotărâte!

— „Ce e China! — Să întrebau deja delegații marilor puteri la conferința din Washington în 1921, căci proclamarea Republicii chineze și alungarea împăratului din dinastia manciuriană schimbaseră și mai mult situația legală. De aceea Anglia și Japonia n'au voit să recunoască Republica chineză ca stăpână pe Tibet, Mongolia și Mancuria. Nici Americanii n'au putut clarifica nimic.

Așa că Anglia s'a întărit mai mult încă în Tibet și Japonia, odinioară biruitoare a Rusiei țariste, revandică Mongolia și Mancuria lăsate odinioară de China în mâinile Rușilor și eliberate numai mulțumită biruințelor japoneze. Tot Japonia a ridicat Mancuria la rând de cea mai bogată țară din Extremul-Orient. Tot mulțumită poliției sale și organizațiilor sale, a progresat așa de uimitor cea mai uriașă colonizare din timpurile moderne.

O casă fără chiriași.

Briand spunea de Mongolia: „E o casă fără chiriași.“ De nu s'ar instala Japonia și acolo, tot ar cădea din nou în mâinile Rusiei. — Deci în numele tratatelor și al intereselor economice acestor provincii, precum și în numele apărării anticomuniste, ne bucurăm văzând Japonia instalându-se acolo. Și pentru Americanii amenințați de emigrarea japoneză e un derivativ fericit. Numai relativ fericit căci — natural — America n'ar vedea cu ochi buni, să scape de influența ei un deșeu, o piață, un târg — unde să-și desfacă mărfurile — așa de importante cum e China.

Starea de drept și starea de fapt.

Politica forței e aplicată acum de Japonia cum a fost acum doi ani de sovietele pentru C. F. ale Răsăritului chinez.

Japonia are, negreșit interese speciale și o situație proeminentă în Manciuria, parte prin moștenirea primită de Rusia țaristă, parte prin tratatele ei iscălite regulat cu China care protestează degeaba. Mai mult, Niponii au abilitate de a administra Manciuria prin funcționari administrativi chinezi, se înțelege chinezi bine controlați.

Nu peste mult ocuparea Manciuriei întregi va fi un fapt împlinit și mișcarea naționalistă a studenților chinezi, prin excelese sale, a compromis apărarea națională.

Este alianță între Japonia și Rusia?

De fapt par'că da, și toate se petrec cum de ar fi pact cel puțin tacit. Însă, reamintindu-ne propoganda comunistă a sovietelor în China, credem că Japonezii se vor gândi să fe-rească armata lor de bolșevism, primejdia supremă și pentru ei.

Credem totodată că „Nistrul“ va fi mai ușor de apărat când sovietele vor fi bine ocupate pe frontul Extremului-Orient.

II. Mexic.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

O „anumită presă“ se interesează de soarta oricărui bandit sau asasin, și de agenții bolșeviști cei mai compromiși pe când face sistematic când e vorbă de persecuția crudă și sângeroasă chiar, a unui popor întreg.

E vorba de elita poporului mexican, din nou persecutată numai pentru „delict religios“, după o perioadă de relativ oportunism a guvernului, perioadă destinată să-l justifice printr'o scurtă aplicare a „modus vivendi“ legal.

Vreți fapte, iată numai fapte. Statul de Mexic, (căci și Mexicul e o confederație de State-Unite) limitează la 25 numărul preoților pentru o populație de un milion trei sute mii de locuitori, adecă un preot și o biserică pentru mai mult de 50.000 de suflete. Și dacă notăm că susține preoți schismatici sau desbinați de episcopul lor, împotriva celor fidei, putem presupune jalea enoriașilor. Adecă statul alege preoții iată o constituție civilă a clerului cât de radicală.

În Statul de Vera-Cruz unde stăpânește sângerosul *Tejeda*, autorul legii *Calles*, bisericile sunt arse, bombe aruncate între

credincioși adunați, și preoți sunt asasinați! — Acolo se tolerează un preot pentru o sută de mii de credincioși!!

Așa se răsbună un guvern francmason și bolșevizat, de triumful marial care a adus zeci și zeci de mii de pelegrini (la sanctuarul de *Tépeyac* cu ocaziunea Centenarului al IV-lea al al Maica Sf. de Guadalupe), ca mărturia vie a unei credințe creștine adânc înrădăcinate.

III. Franța.

Sunt cari spun că Briand s'a dus definitiv! și că desbinarea între radicali-socialiști va permite unor oameni de muncă ca Laval și Tardieu (marele prieten al Românilor) să lucreze în pace relativă, cu toate frământările alegerilor parlamentare apropiate (probabil în Aprilie, deci înaintea alegerilor din Germania) — Guvernul de azi a dat dovezi repetate de înțelepciune politică, economică și chiar religioasă, precum și de fidelitate scrupuloasă intereselor aliaților săi, între cari România și Polonia, prietene prea vecine de soviete pentru a rămânea izolate.

Despre problema reparațiilor.

Intr'o formulă într'adevăr tipică, Herriot a precizat-o așa la „Camera“ franceză (21-I-32):

„ . . . In problema reparațiilor găsim trei noțiuni sau concepții deosebite:

punct de vedere sau concepția franceză, cartesiană, *juri dică* de fidelitate la un contract;

concepția germană, hegeliană, a „*ceea ce va fi*„;

concepția americană (practică) a *capacității* de plată.

Aceste trei teze trebuie *conciliate armonic*, însă nici o schimbare a contractelor prin o manifestație unilaterală.

Ne pare rău că Herriot n'a spus nimic despre concepția engleză totdeauna ultrapractică și formalistă totodată. Englezul face ușor confuzie între legalitate și dreptate mai ales când e vorba de dreptul . . . celorlalți!

A. Micu

Vanitate înfrântă

(NUVELĂ)

Intr'o zi, *Rubens*, cutreerând împrejurimile Madridului, întră într'o mănăstire, cu o regulă foarte austeră și observă nu fără uimire, în strana săracă și modestă a mănăstirii, un tablou care trădă cel mai sublim talent.

Pictura reprezenta moartea unui călugăr.

Rubens chemă pe elevii săi, le arată tabloul și toți își împărtășiră reciproc admirația.

— Și cine poate fi autorul acestei opere, întrebă *Van Dyck*, elevul favorit al lui *Rubens*?

— Un nume fusese în partea de jos a tabloului, dar cineva l-a șters cu grijă, răspunse *Van Thulden*.

— *Rubens* invită pe stareț să-i vorbească și întrebă pe bătrânul călugăr de numele artistului căruia el îi datora admirația sa.

— „Pictorul nu mai face parte din această lume“!

— Mort, strigă *Rubens*, e mort?! . . . Și nimeni nu l-a cunoscut pân'acum, nimeni n'a rostit, cu admirație, numele său care ar trebui să fie nemuritor, numele său, în fața căruia, poate, s'ar fi șters al meu?

Și totuși, adăugă artistul cu o mândrie nobilă, totuși, Cuvioase Părinte, eu sunt Petru Paul *Rubens*! —

La auzul acestui nume, fața palidă a priorului se învioră de-o fierbințeală necunoscută, ochii săi scânteiară și aruncă asupra lui *Rubens* priviri cari destăinuiau mai mult decât curiozitate, dar această exaltare nu dură decât un moment.

Călugărul își lăsă ochii în jos, iar mâinile, pe cari le ridicase spre cer într'un moment de entuziasm, le încrucișă pe piept și repetă:

— Artistul nu mai face parte din această lume. . .

— Numele său, cuvioase Părinte, numele său, ca să-l pot face cunoscut lumii, ca să-i pot da slava care i se cuvine! .

— Și *Rubens*, *Van Dyck*, *Iacob Jordaens*, *van Thulden*,

elevii săi, conjurau pe starea, stăruind cu rugăminți pe lângă dânsul, ca să le descopere numele autorului aceluia tablou.

Călugărul tremura: o sudoare rece curgea de pe fruntea sa, pe obrajii săi slăbiți și buzele sale se contractau convulsiv ca și cum erau gata să descopere taina al cărei secret era în stăpânirea sa?

— Numele său, numele său? repetă Rubens.

Călugărul făcu cu mâna un gest măreț:

— Ascultați-mă: zise, Dumneavoastră m'ați înțeles rău: eu v'am spus că autorul acestui tablou nu mai face parte din această lume, însă n'am vroit să spun că el ar fi murit.

— Trăește, trăește! Oh, faceți-mi-l cunoscut, descoperiți-mi-l!

— El a renunțat la lucrurile pământești, e într'o mănăstire, e călugăr.

— Călugăr, călugăr! Oh, spuneți-mi în care mănăstire, căci trebuie să iasă de-acolo!

Când Dumnezeu înseamnă pe cineva cu pecetea geniului nu trebuie ca acel om să se îngroape în singurătate. Dumnezeu i-a dat o misiune sublimă; el trebuie s'o împlinească.

Numiți-mi mănăstirea unde se ascunde și eu voi merge să-l scot din ea și să-i arat mărirea ce-l așteaptă.

Dacă refuză, voi face să-i se poruncească din partea Preasfântului Părinte Papa ca să reintre în lume și să-și reia penelurile. Insuși Papa, Cuvioase Părinte, Papa va asculta glasul meu.

— Eu nu vă voi spune nici numele său, nici mănăstirea în care s'a refugiat, replică călugărul într'un ton hotărât. . .

— Papa vă va da ordin, răspunse Rubens desnădăjduit!

— Ascultați-mă, zise călugărul, ascultați-mă pentru numele lui Dumnezeu! credeți Dumneavoastră că acest om înainte de a părăși lumea, înainte de a renunța la bogăție și la mărire, nu s'a luptat cu tărie împotriva unei hotărâri de acest fel. Credeți Dumneavoastră că n'a trebuit el să simtă o mare decepțiune, și crâncene dureri, pentruca în sfârșit să recunoască, zise el lovindu-și pieptul, că totul în viața aceasta nu e decât deșertăciune?

Lăsați-l deci să moară în azilul și adăpostul pe care l-a

aflat în contra lumii și desnădejdirilor sale. . , Dealtfel străduințele D-voastră n'ar ajunge la nimic : aceasta e o ispită față de care va rămânea învingător, adause el, făcându-și semnul crucii, căci Dumnezeu nu-și va retrage ajutorul său dela el; Dumnezeu, care în mila sa a binevoit să-l cheme la El, nu-l va alunga dela fața sa.

— Dar, Cuvioase Părinte, el renunță la nemurire!

— Nemurirea nu e nimic în fața eternității.

Și călugărul își lasă în jos gluga (capușonul) pe față și schimbă convorbirea, cu intenția de a împiedeca pe Rubens să insiste mai mult.

Celebrul artist ieși din mănăstire cu strălucitul lui cortegiu de elevi și toții se reîntoarseră la Madrid, visători și tăcuți.

Starețul, intrat în celula sa, ingenunchie pe grămada de paie care-i servia de pat și înălță către Dumnezeu o fervoroasă rugăciune.

Strânse apoi peneluri, culori și călușul cari zăceau în celula sa și le aruncă în râul care curgea pe sub fereastra sa. .

Privi câtăva vreme, cu melancolie, apa care târa cu dânsa acele obiecte. . .

După ce dispărură își reîncepu rugăciunea pe patul său de paie, în fața Icoanei lui Isus cel Răstignit.

Lică Marianus.

FEMEILE BIBLIEI

de cardinalul Faulhaber: trad. Dr. E. Dăianu.

MARIA, sora prorocului Moise.

Situația de drept religios a femeii în antichitatea biblică.

În zilele martirului și apologetului Iustin religiunea creștină a trebuit să se apere contra acuzei ce i-se arunca, cum că ar fi o religie pentru poporul mai de rând al femeilor. Religiunii mosaice, în schimb, i-s'a făcut imputarea, pe vremea controversiei numită „Bibel Babel“, că ar fi fost o religie pentru bărbați, cu eschiderea femeilor. Nici una, nici alta nu este adevărată. Tatăl cel cereșc, care lasă să răsară soarele peste arborele din pădure, ca și peste floarea din grădină, a lăsat în religiunea creștină să răsară soarele evangheliei peste bărbați, ca și peste femei, iar în religiunea mozaică a lăsat să roueze ploaia descoperirii dumnezeiești asupra sexului debil ca și asupra celui tare. Nici descoperirea dinaintea de Hr. n'a fost un cult secret pentru vr'o clasă de privilegiați, după modelul cultului misteriiilor grecești.

Precum în corabia lui Noe au avut intrare tot atâtea femei câți și bărbați, și împărăția lui Dumnezeu dinaintea de Christos a fost o casă cu porțile deschise și pentru unii, ca și pentru altele. „Adună poporul, bărbați și femei, copii și străini la porțile tale, ca să audă și să învețe a se teme de Domnul Dumnezeuul vostru și a ținea conștiencios toate cuvintele legii“. (Deut. 31, 12.)

Cum a fost starea de drept a femeii în viața casnică a poporului biblic, am văzut-o în viața Rachilei. Acum să vedem, cum a fost starea de drept a femeii în viața religioasă? Avut-au femeile vr'un drept, ca și bărbații, a umbla în lumina Domnului și a lua din izvoarele mântuirii? Sau doară trebuia să stea înaintea Bibliei, cartea luminei, și înaintea templului,

locașul mântuirii, ca la poarta unui paradis încuiat, întocmai cum, pe acelaș pământ al Orientului, religia semilunei, numai unei jumătăți a omenimei, bărbaților, le permite a se apropia de Coran și a intra în Moschee?

La întrebarea aceasta să răspundă două caractere de femei biblice, cari amândouă stau în culmea evoluțiunei istorice religioase, spre a putea fi răspunsuri vii: Maria și Ana, una soră, alta mamă unui profet.

Sora lui Moise.

Maria, ovrește *Mirtam*, apare în cartea 2 și 4 a lui Moise, alături de frații săi Moise și Aron. Cea ce ne spune mai întâiu s. Scriptură despre ea, este o caracteristică frumoasă a îngrijirii de soră bună; ea sta de pază pe țărmul Nilului, când din porunca regelui, frățiorul ei micuț a fost pus pe apă, și cu voia prințesei egiptene, ea alergă sprintenă și aduse copilului o doică, chiar pe mama ei și a lui — o strălucită faptă a iubirii de soră. (Es. 2, 4-8.) Și după aceea cu toată inima se putu dedica îngrijirii fraților săi și poporului întreg, pentrucă, pe cum se pare, ea n'a fost măritată; altfel S. Scriptură, după obicei, măcar odată ar fi pomenit și numele bărbatului pe lângă al ei.

Viața Mariei, fără familie, n'a fost o viață fără chemare și fără rost. Ea era din clasa aceea de aleși, cari ca trimiși ai Domnului, aveau conducerea spirituală și religioasă a poporului: Maria era profetisa lui *Iahve*, a lui Dumnezeu (A zice *Iahve* nu *Iehova*.) Numele profetișă (prorociță) poate însemna uneori (Is. 8, 3,) soția unui profet; aici la Maria cea nemăritată, poate însemna numai darul personal al prorociei. Ea putea chema poporul de mărturie, că „Domnul a vorbit cu ea”. (Num. 12. 2.) că El, prin inspirație, ori conversație tainică, i-a arătat căile planurilor sale de mântuire, cari nu se arată decât ochiului deschis al profetului sau visionarului.

Un profet de mai târziu a pus-o pe ea cu frații săi, în a căror mână era conducerea poporului, ca de un rang, pe aceeași treaptă: „Eu te-am scos din Egipt și te-am slobozit din casa robiei și am trimis înaintea ta pe Moise, Aron și Miriam”.

(Mih. 6, 4.) În candila ei, deci, nu era numai oleu împrumutat de la frații săi. Ea era mai mult de cât numai sora fraților săi; ca profetisă ea avea o misiune specială și personală pentru viața spirituală și religioasă a poporului său.

Maria a fost cea dintâiu, dar nu unica femeie, care ca profetisă putea să asculte la poarta celeilalte lume și să stea la sfat cu Dumnezeu. Profetisa Holda a fost cercetată ca un oracol de profeți și trimișii regelui, și toți se plecau înaintea cuvintelor ei de Cassandra, pe care bătrână de 93 ani le vestia cu gesturi expresive țării întregi (IV. C. Reg. 22, 14-20.) Nu se poate presupune, că între Holda și între profetisa Ana, cea de 80 ani, care la întîmpinarea Domnului în templu, față în față cu Regele profeților, i-a oferit salutul antecesorilor, (Luc. 2, 36-38.) să fi lipsit ori ce legătură de alte surori, cătră cari să se fi făcut cuvântul Domnului.

Căci dacă chiar și profeții mincinoși au îndrăznit să facă în haină de femeie, afaceii de câștig din profetie (cum spune Ezechiel, c. 13, 17.), trebuie să fi fost datat poporul de a vedea mantaua de profet pe umerii de femeie. Conjurațiunea contra prorocului Nehemia a fost țesută de profeți mincinoși împreună cu profetisa Noaidia. (Neh. 6, 14.) Umbra unei profetise (mincinoase) false presupune lumina, că au fost profetise adevărate. Ioel prorocul, care prevestește revărsarea spiritului asupra lumii întregi a pus în vedere și ficelor, nu numai fiilor lui Israel darul limbei de a proroci (2, 28 29. v. Fapt. Ap. 2, 18.) Numărul profetiselor nici pe de parte nu s'a apropiat de numărul profeților; dar și numărul cel mai mic e destulă dovadă, că darul profetiei, care pe lângă archierie era cea mai înaltă distincție religioasă în Israel, din principiu, n'a fost denegat femeilor în Sion.

Ca profetisă, Maria era și conducătoarea chemată a corului femeesc. După obiceiul timpului și locului, — obicei ce și azi se observă strict la Beduini, — coruri de femei și fete aveau să conducă, între cântece și jocuri, trupele cari se întorceau din războiu (Iud. 11, 34; I Sam. 18, 6-7.) întocmai așa la prăznuirea învingerilor aveau să joace, pe tactul tamburinei, hora învingerii. (v. 2. Sam. 1, 20.) Astfel s'a serbat, cu cântece

și cu jocuri, și eșirea triumfală din Egipt și trecerea mării roșie, o faptă a lui Dumnezeu, care a pus în mișcare vie toate harfele și chimvalele. La aceasta serbare ale inaugurării lui Israel, a fost cântăreață solistă și conducătoarea corului. „Maria, profetisa, sora lui Aron, a luat în mână timpana și toate femeile au mers după ea, cu timpane în joc de horă, și ea le cânta înaintea și zicea: „Să cântăm Domnului, că s'a preamărit foarte, calul și călărețul l'a scufundat în mare . . . (Eș. 15, 20-21.)

Cuvintele acestea sunt începutul cântecului de învingere, care s'a dat imediat înainte, ca cântecul fratelui său Moise (15, 1-18.) Dar acele serbări în Israel nu erau numai naționale, ci totodată și serbări religioase. Pentru drept erou adevărat al zilei era Domnul oștirilor, și mai ales atunci a îndeplinit cu braț întins opera eliberării. Chiar versurile, cari erau repetite, ca un refren, de corul Mariei, se exprimă caracterul religios al serbării: Să cântăm Domnului, că s'a preamărit foarte“. Se vede deci, că femeile participau la serbările religioase și chiar lângă leagănul religiunii lui Moise ele puteau să-și cânte cântările lor de psalmi.

Pe lângă părțile luminoase are icoana caracterului Mariei și o umbră, o umbră adâncă. Profetisa spiritului bun a Domnului a căzut, mai târziu jertfă duhului rău al jalusiei; cântăreața Domnului a cântat mai apoi, ca rebelă, cântecul vigelios al revoltei; conducătoarea corului femeesc s'a făcut amăgitoarea poporului întreg. Prefacerea aceasta numai așa vom înțelege-o psihologicește și întregă întâmplarea numai așa vom pricepe-o (Num. 12.) dacă vom asemăna caracterele celor trei frați. Moise, un bărbat, statornic și tare, ca tăiat din granitul muntelui Sinai; nepăsător de toate amenințările de-o parte și de toate dorințele poporului, de altă parte, ca un adevărat mareșal merge înainte și tot înainte; în adâncimea ființei sale însă e o bogăție de sentimente care se vede mai ales în ruga de iertare, ce-o face pentru frații săi Es. 32, 11. 31.) — Moise e adevăratul mijlocitor al cuvintelor lui Dumnezeu, el ține toiașul făcător de minuni, el e adevăratul conducător și principe al poporului, într'o specială situație.

Aron, la caracter, e tocmai contrarul fratelui său, un

bărbat fără putere și fără energie, un obiect de jucărie în mâna pasiunilor poporului, cum se vede la închinarea vițelului de aur; după întregă firea sa, Aron, fără nici o greutate lăuntrică, a putut recunoaște primația fratelui său mai sus pus.

Miriam din potrivă e domnișoara cu o pronunțată conștiință de personalitatea sa, profetisă și primadonă a corului femeilor, adorată de o întreagă ceată de entusiști lingușitori, nu putea privi decât cu o neplăcere, cu greu mascată situația specială privilegiată a fratelui său Moise, înaintarea lui continuă în dar înaintea Domnului și a poporului de o potrivă. Când apoi soția lui Moise, care nu era profetisă, dintr'o vanitate naivă, a început să reveleze mărimea bărbatului său, față cu sora lui, atunci au izbucnit puternic flacărele jaluziei, ce ardea sub spuză și Miriam a ațijit poporul la făișe revoltă. „Miriam și Aron au vorbit împotriva lui Moise, din pricina femeii lui etiopice (egiptene) și ziceau: „Au doară numai prin Moise a grăit Domnul? N'a grăit El și cu noi“? (Num. 12, 1-2)

Cum se vede era în popor o partidă alui Moise, cu devisa: „Noi suntem alui Moise“ și astfel în ciuda acestora s'a format o partidă contrară, „partida Miriam. „Aceași soră dulce, care înainte cu câți-va ani străjuia tremurând la leagănul vieții frățiorului său, aceeași se lăsă acum a fi răpită de patimă, spre a chema poporul la revoltă împotriva fratelui său. Numele ei este numit, în Biblie, înaintea numelui fratelui său Aron, „Miriam și Aron au vorbit împotriva lui Moise“ — pentru că evident ea fusese adevărata inițiativă a revoltei și ca un demon a tras pe frate său cel slab la voință, în osândă, cu sine. Astfel se explică pentru ce Miriam a fost pedepsită mult mai simțitor decât Aron.

Lovită de lepră, aceasta grozavă plagă a Orientului, a fost, în ochii contemporanilor săi, însemnată cu stigma blăstămului dumnezeesc și isgonită din apropierea oamenilor. „Albită cu neaua de lepră (12, 10.) cu petele morții și putrezirii pe trupul său, șapte zile a trebuit să petreacă afară de tabără. Numai la ruga generosului său frate Moise pentru ea, i-s'a redus pedeapsa la aceasta măsură minimală.

S. Scriptură a însemnat și moartea Mariei, (Num. 20, 1.)

ceace numai la persoane, cari au un rol însemnat în istoria biblică, face. Ea a murit, ca și frații săi, în pustie, fără a fi pășit în țara doririlor, dincolo de Iordan. Tragicul morții espiază slăbiciunea de caracter a vieții ei. Ingerii bunii, cari au apărat contra demonului trupul fratelui său mort, Moise (Iuda 9.) străjuiesc, și la mormântul ei, uitat, în pustie!

Ardealul: un panteon.

Ardealul e un muzeu, cu rarități și frumseți naturale neîntrecute și reminiscențe de ale popoarelor, care i-au locuit plaiurile din timpuri străvechi.

Dar Ardealul e și un mare panteon al poporului românesc. În sânul pământului său binecuvântat dorm somnul de veci eroii și martirii anonimi ai trecutului nostru și marii noștri bărbați din diferite timpuri, cari prin lupte și suferințe, și-au scris numele cu litere neșterse pe paginile istoriei.

Unii dintre ei, mai puțini, mânați de vântul sorții au trecut hotarele Ardealului și osemintele lor odihnesc departe de pământul patriei. Cei mai mulți însă la stângerea vieții lor, bogată în mari fapte, aici au văzut ultimele raze ale soarelui sărutând creștetele falnicilor noștri munți . . .

Deaceea pământul Ardealului e ca sămănat cu morminte de-ale marilor noștri bărbați. Dacă îți vei îndrepta pașii în oricare ținut, vei da pretutindeni de locul de odihnă cel puțin al unuia din aceia, a căror memorie va via întotdeauna în inimile românești.

Incepând de pe poalele munților sudici, la Sibiu, Avrig și la Brașov, apoi prin mijlocul țării, la Blaj, pe Mureș și pe Târnave, în nord la Bistrița și Bocșa și în Munții-Apuseni și Zarand — în tot locul vei afla morminte scumpe, morminte care din tainica lor adâncime ne șoptesc despre iubirea de neam, despre jertfe și lupte naționale.

Iată Ardealul — un panteon !

Să intrăm în acest măreț panteon, să cercetăm câteva morminte din cuprinsul lui. Să cercetăm mormintele acelor, cari meniți au fost de soartă să lucreze împreună în un vârtej de mari evenimente, în un an hotărâtor, dela care se datează o nouă epocă în viața poporului român. Să cercetăm locurile de veșnic locaș ale marilor noștri bărbați dela 1848.

Să ne plecăm cu evlavie, și cu respect și venerațiune să peregrinăm dela mormânt la mormânt . . . Să depunem la fiecare piatră monumentală o lacrimă de durere și să ne închinăm cu pietate umbrelor mărețe . . . Aceasta e datorința noastră de fii și de urmași recunoscători.

Porțile panteonului sunt deschise.

(prefața de „In Panteon:” Mormintele marilor noștri bărbați dela 1848-1849 — de S. Moldovan — Sibiu — 1901

Iată cuprinsul cărții, căci așa dăm lista celor mai cunoscuți eroi naționali de atunci: lista e complectată în adnexa I-a: Legionarii români de la 1848-49: BCU Cluj / Central University Library Cluj

Ardealul — un panteon.

Simeon Balint.

George Bariț.

Simion Bărnuț.

Ioan Buteanu.

Nicolae Corcheș.

Petru Dobra.

Vasile Fodor.

Amos Frâncu.

Simeon Groza.

Avram Iancu.

Dion P. Marțianu.

Florian Micaș.

Vasile Moldovan.

Andreiu Mureșan.

Alex. Papiu Ilarian.

Simeon Prodan.

Aron Pumnul.

Andreiu bar. de Șaguna.

Nicolae Solomon.

Alex. St. Șuluțiu de Cărpeneș

Nicolae Vlăduț.

Legionarii rom. din 1848/9

(listă)

Iancu și Vasvári.

GHEORGHE ENESCU. ⁽¹⁾

de Gh. Ardeleanu.

Regina Maria a spus :

„Suntem veseli să-i primim superioritatea și să-i mulțumim că ne îndatorează ridicându-se peste capetele noastre“.

Acum 50 de ani, adică la 1881, la 19 August, în comuna Li-veni jud. Dorohoi, în casa lui Costache Enescu, se naște un copil care a primit numele de botez Gheorghe. Micul Gheorghe la vârsta de 4 ani este mare, pentru că deja cântă la violină. Iar tatăl său văzând în el un copil — minune a și plecat cu el la conservatorul din Iași, unde profesorul Candella, îl sfătuiește pe tatăl ca să-și ducă băiatul la Conservatorul din Viena. Conformându-se sfatului lui Candella, tatăl Enescu își trimite copilul încă la vârsta de 5 ani, la Conservatorul din Viena unde și-a urmat studiile cu cei mai buni și mai mari maestri de atunci, cum sunt Hellmesberger — la care a și locuit — Fuchs și Bachrich. În șase ani termină clasele de vioară și compoziție ale conservatorului din Viena. De aci, — după ce și-a însușit

1) M. S. Regina Maria ne-a vorbit de el la radio. *Boabe de grâu* (Aug-Sept-31) p. 416, traduce: „Enescu e român și duce în inima cântecele ei (ale României) și acel adânc „dor,, care e numai al neamului lui...“

Ceeace m'a izbit cu deosebire în băiatul Enescu s'a păstrat și în bărbatul în culmea faimei lui; neobișnuita *modestie*. . . fără ca vreodată laudă, măgulire sau admirație să-i fi putut tulbura frumoasa simplitate. . . depărtat, liniștit, adânc, simplu de simplitatea celor în adevăr mari. . .

Așa, înalt și sănătos, cum arată, Enescu e un *sensitiv* de toată simțirea celor cari trăesc pentru frumusețe

. . . *Muzica* lui m'a pătruns până la adevăratele temelii ale ființei.

. . . *Generozitatea* lui Enescu față de ceilalți artiști. El e gata să asculte, să ajute, să sfătuiască, să îmbărbăteze.

mecanismul cântării la violină sau în termin muzical: virtuozitatea sau executarea exactă în sens material, — pleacă la Paris, cu ajutorul Reginei „Carmen Sylva“ pentru complectarea studiilor cu Marsik, Massenet și Fauré, precum și cu marele Saint-Saens. Dacă la Viena și-a însușit respectul disciplinei față de studiu, o ponderare de exprimare și concepție, la Paris și-a însușit fineță, eleganță în interpretare și expunere.

Activitatea care a început-o după terminarea studiilor din Paris, se împarte în trei ramuri:

- 1.) Cea violinistică
- 2.) Cea a compoziției și
- 3.) Cea de dirijor

ajungând, la fiecare din aceste trei ramuri, să fie între primii din lumea întreagă.

Dar să le luăm pe rând:

I. Violinist.

Cum amintisem, după terminarea studiilor, începe o activitate foarte intensă și serioasă. Către toată lumea, dând concerte de violină, în centrele Europei, după război în America și prin o muncă încordată, sistematică, susținută zi de zi, și-a făcut loc, între puștii violiniști mondiali. A ajuns la o muzicalitate superioară tot prin muncă și și-a câștigat o memorie muzicală care uimește. Cu violina te impresionează: prin siguranță, muzicalitate fină (sui generis), concepția sa deosebită, prin justețea, acuratețea sunetului, precum și prin tehnica solidă. Dar ceea ce îl ridică în rangul celor mai aleși artiști, este muzicalitatea sa fină și superioară.

II. Compozitor

Să ascultăm prima oară ce ne spune marele Gédalge André († 1926) ilustrul pedagog muzical francez, fost profesorul lui Enescu și a mai multor muzicanti reputați a generației de azi. El spune:

„Că nici unul, după părerea sa, n'avea genialitatea unui mare muzicant. Nici unul, afară de Enescu, pentru că Enescu era singurul a cărui concepție melodică avea amploare“.

Și spune tot „Observatorul“ anul III No 1. că Gédalge nu este infalibil, însă totuși, prin darurile sale personale de compozitor

și prin inteligența sa incomparabilă este și formează o garanță asupra celor spuse.

Iar cunoscutul critic Iosef Bartos, cehoslovac, ne spune :

„Compozițiile lui Enescu aduc tonul național românesc, în concordanță cu cerințele internaționale“.

Activitatea sa de compozitor a început-o la vârsta de 15 ani când anume a dat în vileag „Prima poemă Română“ care după un an a și figurat pe repertoriul „concertelor „Colonne“ din Paris.

A creat după aceasta cam 25 opere, între cari 3 simfonii, 2 suite pentru orchestră, două rapsodii românești pentru orchestră, 3 cuartete pentru coarde, mai multe sonate pentru pian, apoi pentru pian și vioară, un Dixtuor pentru instrumente de suflat și acum și-a terminat opera dramatică „Oedip“ care încă nu a fost reprezentată. Afară de aceste are mai multe cântece pentru voce și pian.

Despre simfonie III-a spune marele compozitor francez, *Bruneau*, următoarele :

Nu am pretenția să spun că mi-am putut da seama de la prima audiere de tot ce a pus G. Enescu în simfonia sa : o adevărată vastă lume de idei, sentimente și senzații, în care se mai găsește o ciocoteală genială, o muzică abundentă, plină de forță, de somptuozitate ca o poezie, la care se mai adăogă multă delicateță, o formă nouă, plină de avânt, de libertate și de expresiune care m'au entusiasmă...“

Enescu e mare pentru că și noi românii îl recunoaștem și apreciem deși se spune : „Nimeni nu poate fi profet, în patria sa.“ El este președintele societății compozitorilor români, onoare sau locul care este a celui mai mare, iar marele nostru *G. Georgescu* spune el însuși :

„El care interpretează compozițiile sale, este mărturia sinceră a adâncii înțineri a lui G. Enescu... Deci putem liniștit spune împreună cu Soc. Române că „Enescu este un reprezentant al școalei noastre moderne și fără îndoială cea mai strălucitoare a muzicii românești“.

III. D. ...

Cine este dirijor și ce face dirijorul? Acela care conduce un cor sau o orchestră.

Se știe că la conservatoarele cele mari este o clasă specială numită de dirijare. Dirijatul pe lângă darul lui Dumnezeu, se învață :

„Arta de a conduce orchestra este cea mai complectă dintre toate, cere o cunoștință vastă a tuturor ramurilor cari formează muzica. Un adevărat șef de orchestră trebuie să aibă cunoștințe — afară de întrebuintarea și mijloacele fiecărui instrument — de fugă, contrapunct și de istoria muzicii. Trebuie să se bucure de o cultură literară intensă. Un adevărat șef de orchestră nu se va mărgini numai a bate măsura cu energie, a da o execuțiune exactă materialmente, însă necredincioasă și nulă în ce privește spiritul.

A executa notele nu va să zică a executa muzica unei opere.

El va căuta, înainte de toate sensul pe care autorul a vrut să-l dea operei sale; el va pătrunde ideia, gândul compozitorului, el va face astfel ca nuanțele, mișcările (tempo) să concure la exprimarea cât mai complectă concepțiunii poetice.

Muzica trebuie interpretată și nu executată.

„Spiritul dirijorului va inspira interpretarea și sufletul său îi va da viața.”

Așa ne spune cronicarul „*Revistei Idealiste*” din anul 1905.

Adică cu două cuvinte spus: Dirijorul interpretează operele, sau le execută cu spirit și suflet, dând astfel viață acelei lucrări.

Intre dirijor și elementele ansamblului sau orchestrații respective coriști, — trebuie să fie o astfel de legătura sufletească încât totul execuției să reoglîndească spiritul și sufletul — unuia singur — a dirijorului. Deci vedem că dirijorul pelângă atâtea și atâtea cunoștințe pe cari trebuie să le aibă, să aibă mai ales o putere sugestivă și o baghetă energetică și precisă.

Și acum în cunoștința celor expuse, repetăm, cu mândrie, că Enescu, care este al nostru și ca dirijor, rivalizează cu cei mai mari.

Cunoștințele necesare, le are pe toate: are o ureche desăvârșită și memoria-i fenomenală.

Se poate dirija în două feluri ne spune un critic: „Unul e cu capul în partitură — altul este cu partitura în cap”. Natural Enescu se ține de categoria a doua, având partitura în cap.” Ba mai mult, memoria lui este aproape legendară și uimitoare. Partitura studiată în 2-3 ceasuri și-o asimilează așa, că și peste mai mulți ani o reține în întregime fără a perde o singură părțică.

O altă calitate ce o are ca dirijor, este protejarea sentimentelor și a spiritului compozitorului. Adică e cu respect pentru gândirea altuia, îngăduitor pentru cei mici cum ne asigură D-l Zırza și alți critici din străinătate.

„Gh. Enescu e unul dintre cei mai distinși dirijori a timpului și mai departe

spune: că dacă nu ar fi decât numai dirijor, ar fi destul, să ajungă între puțini nemuritori.

D-l Zirra ne povestește, cum o suită de a sa, dirijată de Enescu, îi devine lui — compozitorului — de nerecunoscut.

„Nu recunoșteam mai nimic din partitură. Totul era mai frumos, mai viu, mai nobil. Când la urmă mă întreabă — ce am de zis — am tăcut. Imi era gâtul închis de emoție, aș fi preferat să fug și să plâng. N'ai observat nimic — mă întreabă din nou maestrul. Ce să observ, nu observasem nimic, decât că lucrarea mea era mai frumoasă decât mi-o închipuisem eu”.

Deci bine spune chiar Zirra, că: „Partitura care intră în mâinile lui, e binecuvântată de Dumnezeu”.

O Glorie națională.

Deci în Enescu, azi nu se poate separa compozitorul de șeful orchestrei și nici de violinistul. În el sărbătorim această persoană completă, unică în felul ei, pentru că până azi nu s'a găsit persoană care ar fi înălțat aceste trei genuri de artă până la maximum la care poate să ajungă un om.

Suflet mare, nobil artist, om desăvârșit este Enescu. Om modest și muncitor.

Nu'l găsim la mese albe golind pahar după pahar — după cum obișnuesc unii din marii noștri artiști, — nu voesc să-i amintesc căci nu e spre fala lor, — dar îl găsim sau exersându-se tot mai bine cu violina, sau la pian, sau la masa de scris, adâncit în arta compoziției. Doar chiar el spune:

„Odihnește-te de muncă — prin muncă” sau:

Muncește pentru plăcerea de a munci și vei suferi mai puțin de nepriceperea și de indiferența lumii!

Și ca om, vedem dară cu cât este el mai sus decât noi și vedem arma lui cinstită și nobilă cu care a luptat și luptă contra reavoinței oamenilor. Căci da vedem că și el are de luptat și de suferit, dar se ridică peste toate meschinierile oamenilor răi și se apără cu o armă așa nobilă, demnă și de un Enescu.

Ce luptă, muncă, oboseală a trebuit să o depună un Enescu oarecând necunoscut — ca azi, la vârsta de 50, să fie cunoscut de toată lumea. Niciodată și nicăiriia poate, invidia nu lucrează cu atâta.

patimă și înverșunare ca între artiști. Dar om integru și voința de fer, inzestrat de bunul Creator cu talente excepționale, Enescu, este azi o stea de prima mărime în cerul artei. Tot muncește pentru muzică.

Că sufletul său de artist se ridică asupra preocupărilor meschime omenește ne-a dovedit-o și nouă la un concert din *Alba-Iulia*, unde înaintea unui public de 20 persoane ne-a cântat tot programul întocmai ca și cum ar fi fost sala tixită de public. . .

Sus inimile Români! Fiți mândrii și demni de acest fiu al neamului Românesc. Deși e a lumii întregi, totuși este al nostru, cea ce să simțe puțin și în unele din compozițiile sale. (1)

1) Muzica enesciană este grea : grea ca compoziție, grea de executat, grea de interpretat și grea de înțeles, fiind muzică modernă.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Folklor și iconografie religioasă.

Contribuție la studiul picturii moldovenești.

Am avut deja ocaziunea ¹⁾, vorbind despre picturile cari împodobesc păreții exteriori a bisericilor Bucovinei, de a semnală folosul pe care artiștii regiunii acesteia știură să-l tragă dintr'o temă împrumutată legendelor religioase răspândite în popor, tema „Vănilor Văzduhului“.

De aceste feluri de „vămi“ pentru a traduce exact cuvântul românesc, pe care sufletul, după moarte, trebuie să-le înfrunte una după alta, în decursul călătoriei sale între pământ și lăcașul veșniciei, întâlneam mai multe reprezentări, toate identice, sub forma unui fel de furn la vr'o douăzeci de etaje. Pe lângă fiecare etaj era scris numele unui păcat. Astfel se constituie un tip iconografic împrejurul unui ciclu de credinți foarte cunoscute ale folklorului român.

Credințele acestea adăogam eu, cari se întâlnesc la fel în Grecia și în România, s'au născut din povestirea unei călătorii dincolo de mormânt, care se găsește în viața Sf. Vasile cel Nou, de ucenicul lui Grigorie, carte al cărei original grec a fost tradus de mai multe ori în românește. Înaintea traducerii lui Cosma din 1692 au fost de sigur altele, sau cel puțin în slavonește. Dealtfel Grigorie pune viața învățătorului său Sf. Vasile sub împăratul Leon, fiul lui Vasile Macedoneanul. Erau deci șase secole decând cartea era cunoscută și decând povestirile care se găseau acolo se răspândiseră în basmele poporene, ceea ce ne explică să fie familiare Grecilor cași Românilor și că pictorul bucovinian să fi fost putut să le adopteze ca și credințe consacrate.

Astfel folklorul și reprezentațiunea pictată se găsesc având amândouă ca punct de plecare și ca razim (sprijin) izvorul literar. Cartea și tradiția poporană s'au întărit reciproc pentru a furniza artistului o temă.

¹⁾ *De l'originalité des peintures bucoviniennes* (Com. au 1-er Congrès d'Etudes Byzantines. Bucarest 1924).

Din momentul în care scriam aceste reflecții, emiteam părerea (opinia) ca dintre aceste elemente, e elementul poporan acela care trebuise să fie izvorul principal de inspirație pentru pictor.

Cercetările mele posterioare și un examen mai detaliat al picturii religioase în această parte a Moldovei n'au făcut decât să mă confirme în ideea aceasta. Vămile nu sunt, de fapt, cum vom vedea mai departe, singura temă unde artistul a putut să se inspire din credințele poporane. Și în detaliile de execuțiune ale scenelor celor mai diverse, multe trășături ne permit de a ne da exact seama de amintirile locale familiare moldovenilor. Constatările acestea permit de a ridica o poală a vălului anonimatului care acopere personalitatea pictorilor bisericilor moldovenești și de a afirma că, pentru un astfel de monument cel puțin, artistul nu era nici sârb nici grec chemat în țară de donator, cum se practica cu înlesnire, însă mai curând un român, și chiar moldovean.

Ambiția mea, e drept, nu merge până a stabili astăzi acest punct într-un mod de ne combătut. Ea se mărginește a aduna niște argumente în favoarea acestei ipoteze, punând în relief modul prin care inspirația poporană a reînviat iconografia tradițională și a permis pictorului de a revela puterea sa de originalitate.

I

Voiu relua mai întâi „tema Vămilei”.

Libertatea de invențiune a pictorilor locali, dacă nu primim decât această simplă temă, se vedește în trei puncte:

1. Tema a dat naștere unui iconografii;
2. Reprezentarea temei nu e traducerea literală a cărții lui Grigorie;
3. Amintirea acestei teme a combinat uneori, într'o oarecare măsură, cu aceea a altor teme pentru a-i schimba nișel caracterul,

1. Tema Vămilei a dat naștere la o iconografie semnalat la Congresul din 1924 această iconografie curioasă și specială, pe care aș voi s'o studiez astăzi într'un mod puțin mai detaliat.

Să amintim mai întâi tema după naivele broderi populare, făcute pe marginile credinței adevărate.

Când Satana și legiunile sale răsvrătite contra lui Dumnezeu, fură învinși și aruncați pe pământ, și ei căzură în timp de trei zile și trei nopți, până în momentul când Dumnezeu închise din nou porțile cerului după ultimul osândit, sau după alții, când roși cuvântul „Amin”. La momentul acesta hotărât, fiecare diavol rămase fixat în punctul (locul) unde se găsea în căderea sa, unia pe munți, alții în văi, alții în ape, alții în sfârșit, nefiind ajunși până la pământ, rămaseră în aer, între cer și pământ unde sunt încă¹). Acești din urmă singuri ne interesează aici; ei umplu atmosfera; lacrimile lor, zic bucovinienii, dau naștere stelelor căzătoare, și ei nu-și fac plăcere decât să atragă nefericirea asupra omului care îi izbăvește de frunte.

Dar invențiunea lor cea mai originală a fost stabilirea, pe drumul care duce dela pământ la cer, unui număr oarecare de poste (numite de obicei *vămi*, sau *stâlpi*) arătând oficiul vamal, dintrecare la fiecare, mii de diavoli atacă sufletul care trece, prezentându-i o carte neagră unde se desprind în caractere albe toate păcatele sale, chiar cele mai neînsemnate. Sufletul nu se descurcă din aceasta decât grație intervențiunii energice a îngerului păzitor, și adesea chiar grație unui *bacșiș* mai mult sau mai puțin însemnat, ceea ce are ca urmare obligațiunea pentru rudele de aproape ale mortului de a-l îngriji bine cu cele trebuincioase, îngropându-l cu bani și *colaci*, pâini, nuci făcute deosebite în onoarea morților, și cari, atât cât banii, servesc a se răscumpăra din ura necuraților.

Acești sunt diavolii pe cari i-a întâlnit bătrâna servitoare a sfântului Vasile cel Nou, când însoțită de doi îngeri păzitori părăsi pământul pentru totdeauna și se îndreaptă către lăcașul ceresc. După istorisirea pe care o dăde ea când se arătă lui Grigorie, chiar dela plecarea sa se ridică vie contestație între de o parte, grămadă de necurați cari îi aminteau toate păcatele sale și-i mai născociau încă, și de altă parte, îngerii în-

1) Legenda cunoscută de Ruși, Unguri și în țările locuite de Români, mai ales în Bucovina.

sărcinați de a o apăra. Necurații puși pe fugă, urcarea penibilă începu. Douăzeci și patru vămi se prezentară succesiv, întrebuițate fiecare la un păcat particular, și la fiecare reîncepu lupta teribilă între demoni cari arătau în registrele lor de câte ori sufletul făcuse păcatul de care erau ei însărcinați, și îngerii cari aminteau de câte ori sufletul săvârșise acțiunea virtuoasă contrară, constatau cifrele date de diavoli, dădeau de gol minciunile lor și îi respingeau uneori cu forța. Aceștia, de fiecare dată, erau aduși la urma urmei la tăcere, sau consimțiau la aceea că sufletul o să se răscumpere. După a douăzeci și patru, călătorii atinseră în sfârșit poarta cerului.

Partea aceasta a cărții lui Grigorie are pentru scop aie-vea de a da poporului o reprezentare vorbitoare și ușor accesibilă, a cântării acțiunilor și a judecării sufletelor. E lesne de înțeles că Biserica să fi propus credințele acestea, unde poveștile populare derivă precis dintr'o carte religioasă, penelului artistului însărcinat de a decora pereții sfântului edificiu.

Noi știm că împodobirea bisericilor, în Orient ca și în Occident, are pentru prim scop instrucțiunea credincioșilor și constituie, cum s'a zis adesea, Biblia analfabeților. Precum reprezentarea maiestuoasă a Judecării din Urmă ocupă toată înălțimea perețului narthexului, deasupra porții de intrare, ca la pridvorul catedralelor noastre, tot era natural să se ofere vederii credincioșilor, ca o înștiințare, prima judecată, deja deosebit primejdioasă, care așteaptă sufletul îndată după moarte. E sigur tot pentru acelaș motiv, că se văd pictate într'un colț al Judecării din Urmă, Moartea Dreptului și Moartea Păcăto-sului, unul fiind ocrotit de un înger și legănat de harfa lui David, celalalt lovit de lancea unui înger și chinuit de necurați.

Tema vămilor, am spus-o, a fost reprezentată de mai multe ori. La Voroneț, singura biserică unde „Vămile“ să fie conservate întregi, (zidul sprijinitor N W), drumul de „dincolo“ e conceput ca un fel de turn unde se îmbină de fiecare lature, drumuri cu bariere (mânere), în număr de 21, pe cari înaintează câte un suflet însoțit de doi îngeri. Un diavol vine întru întâmpinarea lor, un altul e așezat și pare a judeca afacerea. . . .

2. Reprezentarea temei nu e traducerea literală a cărții lui

Grigorie. Cartea vorbește de 24 vămi, asupra fiecăreia dă detalii amănunțite; s'ar părea că iconografia să fi fost consacrat numărul de 22. . .

. . . Voronețul ne oferă un șir întreg de nume de păcate, dintre cari aproape toate sunt descifrabile sau aproximativ. Dau mai la vale cecece am putut să citesc, fără a ține seamă de mușchii cari au ros mai mult sau mai puțin piatra, și dacă comparăm Vieța Sf. Vasile și frescul din Voroneț, avem următoarea serie dublă :

Viața lui Vasile

Voroneț

1. clewetire	1. calomnie
2. cuvinte ofensatoare	2. injurie
3. reavoință (zavista)	3. invidie
4. minciună	4. minciună
5. mânie	5. ?
6. orgoliu	6. orgoliu
7. cuvinte deșerte	7. flecării
8. viclenie	8. camătă și înșelătorie
9. trândăvie	9. ?
10. poftă de bani	10. iubire de argint
11. beție	11. beție
12. zăcășeală (ură)	12. zăcășeală
13. vrăjitorie	13. ?
14. lăcomie	14. lăcomie
15. idolatrie	15. idolatrie
16. sodomie	16. pederastia
17. adulter	17. (cu totul șters)
18. omor	18. tâlhărie sau omor
19. furtigag	19. furt ?
20. desfrâu	20. desfrâu
21. împetrirea inimii	21. învârtoșarea inimii
22. spoială, rumeneală	
23. tutun	
24. simonie	

Concluzia se impune. Artistul a urmărit întocmai cartea pretutindeni unde putem să citim; și sunt toate șansele pentru ca a 5-a, a 9-a și a 13-a vamă, numele căreia e necitibil, să fie aceleași ca în Vieța lui Vasile.

Credința aceasta face mai inexplicabilă suprimarea celor două din urmă vămi. Motivul poate că este că cel puțin unul dintre ultimele păcate nu interesa pe călugări; acela de a se sulemani. Aceasta este neapărat o vamă femească, foarte îngrozitoare de altfel, căci zice Vieța lui Vasile, „demonii cari sunt încredințați cu ea se fălesc de a-și asigura singuri colonizarea sau popularea Iadului.” Dar Moldovița, Humor, Voroneț, erau mănăstiri și artistul care lucra acolo picta pentru călugări; era fără îndoială el însuși călugăr. Nici el, nici ei n'ar avea de înfruntat niciodată vama acesta. A 24-a, fără îndoială pentru simetrie, a fost suprimată, dar care? Două au importanța lor. Simonia este într'adevăr mai ales un păcat bisericesc, dar tutunul este un păcat omenesc în cel mai înalt grad, căruia călugării în Bucovina se dedau cam bucuroși.

Punctul acesta dealtfel puțin interesează aici. Ceeace e stabilit, e că șasesprezece vămi ale căror nume le au regăsit sunt cu totul aceleași, și în aceeași ordine ca în Vieța lui Vasile: este deci de pariat pe deplin că erau la fel șase altele. Deci artistul a lucrat, aici după datele cărții, mai curând decât după tradițiile poporane, care variază asupra subiectului acestuia dela un loc la altul. După sate se socotesc 7, 9, 12, 24, sau 99 vămi, deși cea mai mare parte le socotesc a fi 24.

Oare ar însemna ca el să fi fost înlăturat hotărît aceste tradiții poporane?

Paul Henry

LITERATURA.

Poet-Creștin și Preot-poet.

Intr'o zi din primăvara trecută, un oaspe plăcut îmi sosi în prag. În haina de călugăr, cu fața tineră și radioasă de zimbet blând, mi-se prezintă sub un nume demult cunoscut: *Gârleanu*. . . M'am gândit la poetul moldovean Emil Gârleanu, care de mult a trecut spre plaiul nemuririi . . . Dar nu era nici rudă de aceuia, ci numai un confrate al lui, preotul poet Ion Gârleanu, tot moldovean și el, dar trecut de o vreme pe plaiurile noastre și așezat ca preot, într'un sat din Bihor.

L'am îmbrățișat cu drag, dar cu atât mai mare îmi era regretul, că mă găsia gata de drum, să pornesc într'o călătorie lungă. A observat delicatul contrate și ne-am despărțit în grabă, să nu pierd trenul, dar mi-a dat, drept merinde de drum, câteva broșuri conținând poeziile sale.

Minunata merinde! M'am întreținut tot drumul și de atunci, ori de câte ori am un răgaz de vreme, mă hrănesc cu merindea primită dela fratele în Hristos Gârleanu.

Câți dintre cititori știu de acest poet adevărat creștin? Câți au cetit ceva, din scrierile acestui preot adevărat poet? Știu, că prea puțini. Iată de ce țin să atrag luarea aminte asupra acestui fenomenal preot, care se avântă și ne înalță sufletește și pe noi.

Gârleanu are multe caiete de poezii: „*Lacrimi*“, „*Viorele*“ (Hălăucești, 1926). „*Boabe de tămâie*“ (Iași, 1928) „*Trandafiri*“ (Roman, 1929). Eu cunosc cele trei din urmă. Sunt adevărate perle de gândire și simțire delicată, creștinească în fond, și românească, dulce de românească, în formă.

Oricine le cetește, va simți, ca și mine, adevărat deliciu sufletesc. Mai bine și-le caracterizează poetul însuși. Iată :

*Mănunchiu plăpând de viorele,
Culese'n taină, pe'nserate,*

Din crângul mort al vieții mele,
 În ritmul vostru lin se sbate
 Dorința lumilor uitate . . .

(Viorele),

Ca niște boabe de tămâie,
 Ce cad pe focul din cădelniți
 Ca mirosul să le rămâie,
 Voi veți cădea în simțuri curate
 — Credința vi-le străjuește —
 Și veți vărsa parfum în ele
 De trai, ce nu se irosește . . .
 Porniți deci versuri în tăcere,
 Porniți ca balsamul din floare,
 Porniți cucernice, senine,
 Ca razele dintâi din soare.

(Boabe de tămâie).

Cu fiecare strofă tainic
 V'ați risipit din moliftelnic,
 Ca niște trendatiri din jerbe,
 În șoapte de zefir sfielnic
 Iar sufletu-mi o simfonie
 De harfe sub apus de lună
 Simțit-a cum în orice cântec
 Iși irosia un vis, o strună . . .
 V'am adunat și astăzi iarăși
 Vă simt, v'aud, vă cânt deodată
 Și'n suflet cu zâmbeturi de stele
 Imi crește vraja cea uitată.
 Adune-și fericiiții lumii
 Comori de traiu istovitoare . . .
 Eu am în voi, umile stihuri,
 Extaz de rai, eterna floare. (Trandafirii)

După aceasta gustare de sufletească mireasmă, liniștit încheiu mica mea prăznuire, în credința, că fiecare cititor se va dori să guste pe deplin parfumul buchetului de „Trandafiri” și „Viorele” și să se afume, sufletește, cu „Boabe de tămâie”.

Dr. E. Dăianu.

GALERIA VECHILOR CĂRTURARI ȘI
LITERATORI ROMÂNI.

Vasile Fabian-Bob.

Vasile Fabian-Bob s'a-născut în Ardeal, la 31 Decembrie 1795 în satul Rusii-Bărgăului, care este aproape de Bistrița. Din părinții Petru Răul, care era caporal în regimentul al II-lea român-mărginean, și Anisia Bob de Mănăsturul Capâlnocului. Teodor Bob, paroch în satul Maier, unchiul lui Vasile Fabian-Bob după mamă, neavând copii, adoptă pe Vasile, la botez, de fiu al său, dându-i o parte din avere, cu condițiunea de a purta numele de Bob.

La anul 1805, în etate de 10 ani, Vasile fu dat de către părintele său adoptiv la școala română din satul Maier, iar după doi ani, la 1807, fu trimis la școala germană militărească din Năsăud, iar la anul 1810 fu dus la gimnaziul din Blaj.

Fiind cel dintâiu între conșcolarii săi, capătă dela unchiul său Ioan Bob, care era Episcopul Blajului, o fundațiune în conviptul nobililor din Cluj, unde învătă filozofia și științele juridice, fiind în totdeauna cel dintâiu la studiu. În anul din urmă al cursului juridic, fiind pedepsit pentru o vină ce i se imputa, n'a voit a-și face pedeapsa dictată, ci a preferit a părăsi conviptul, fundațiunea și Academia. Din această cauză, fu lipsit de mijloace pentru a termina cursul juridic, și de aci începu șirul suferințelor.

Plecă din Cluj la Oradea-Mare, ca să poată termina acolo cursul juridic, și având speranța că va căpăta un ajutor dela Samuil Vulcan Episcopul român al Orăziei, ca să poată merge la Viena să învețe cursul legilor militare, cu scopul de a se face Auditor la regimentul al II-lea român-mărginean, unde era născut, însă nici aci nu și-a putut împlini dorința.

După aceea se reîntoarce la locul nașterii, și ceru a fi primit în cancelaria Auditorului din Năsăud ca practicant, însă ne având nici un protector nu fu primit nicăiri. În asemenea împrejurări, fu silit să meargă la unchiul său Ioan Bob, Episcopul Blajului, și să-l roage să-l dea un serviciu la moștile episcopești, dar unchiul său nu

voi să-i dea nimic, din cauză că Vasile nu voia să intre în statul preoțesc, după cum era dorința Episcopului.

Atunci fiind lipsit cu totul de mijloacele vieții, el își schimbă numele de Bob în Fabian, care însemnează tot Bob căci cuvântul „bob“ în limba latină este „faba“.

Această schimbare a făcut-o din două puncte de vedere; întâi, pentru ca sub noul nume de Fabian să scape de serviciul militar, căci regimentul în care era născut îl chema sub arme, unde trebuia să intre ca soldat de rând, până când ar fi putut să înainteze la rangul de ofițer; și al doilea, numele de Bob îi era numai o povară în tristele împrejurări câte avusese; de aceea el voia să trăiască cât s'ar putea să nu-l știe nimenea.

Când greutățile lui ajunsese la culmea cea mai înaltă, și ne mai având alt mijloc de existență, decât să-și părăsească patria și să meargă în altă țară sub un nume strein, lăsându-se în voia soartei; atunci se ivi Providența Divină și nu lăsă ca această lumină să se ascundă sub obroc.

Mitropolitul Moldovei, Veniamin Costache, după ce se urcă pe scaunul metropolitan, la anul 1804, înființă un seminar în Mănăstirea Socola de lângă Iași. La anul 1820 Mitropolitul voi să facă o reformă a învățământului în seminar, introducând în învățământ filozofia și poetica latină, și filologia. Spre îndeplinirea acestui plan, fu trimis în vara anului 1820, Gheorghe Asachi în Ardeal ca să aducă trei tineri români pentru ocuparea acestor posturi de profesori. Asachi merse la Cluj și la Blaj unde luă pe Ioan Costea pentru catedra de retorică și poetică, pe I. Manfi de limba latină, și luă și pe Vasile Bob-Fabian. De aci Asachi merse la Brașov unde luă pe Vasile Pop ca profesor de filozofie și filologie română.

Pela începutul lui Noembrie 1820 Asachi se întoarse în Iași cu acești patru tineri. V. Pop, Costea și Manfi merseră la Mănăstirea Socola la posturile lor de profesori, iar V. Fabian rămase în Iași pe lângă G. Asachi.

La 22 Februarie 1821 izbucni revoluțiunea și se întrerupse tot cursul studiilor. Școlarii li se dete drumul pela casele lor, iar profesorii fură siliți a se depărta din Iași; numai singur Fabian rămase acolo până la sosirea armatei turcești și înfrângerea voluntarilor.

După aceea, Fabian se văzu părăsit de toți, căci fiecare căuta asigurarea vieții și averii în țări vecine.

Trista stare de atunci a Moldovei, nimenea nu e în stare a o descrie mai frumos, decum o descrie Fabian în această poemă :

*„S'a întors mașina lumei, s'a întors cu capu'n jos,
Și curg toate dimpotrivă anapoda și pe dos.
Soarele de-acum răsare dimineața la apus,
Și apune despre seară către răsărit în sus.
Apele, schimbându-și cursul, dau săntoarcă înapoi,
Ca să bată fără milă cu izvoarele război.
S'a smintit, se vede, firea lucrurilor, ce la cale,
Aflându-se din vecie, urma pravilelor sale,
Și-au schimbat, se vede, încă și limbile graiul lor,
Că tot una va să zică, de mă sui sau mă pogor“.*

Câtă înălțime, câtă frumusețe este în aceste versuri! După câteva luni, Fabian fiind lipsit de tot ajutorul și siguranța personală, interveni la protectorul său G. Asachi, care se afla în Basarabia, spunându-i că el nu mai poate rămânea în Moldova. Asachi îi răspunse, îndemnându-l la răbdare și mângăindu-l prin sfaturile sale. Dar cu toate acestea, el trecu în Basarabia unde rămase mai mult timp.

În toamna anului 1822 fu numit domn al Moldovei Ioan Sandul Șturza, întâiul domn Român-Moldovean, dela Dimitrie Cantemir. Cu venirea domnului dela Constantinopol, se reîntoarseră în țară mai mulți boieri dintre cei fugiți, între cari și G. Asachi, iar Fabian mai rămase încă în Chișinău, după care în urmă se întoarse și el la Iași, unde fu profesor privat pela diferite case boierești, având mare vază, fiind și în casa marelui vistiernic Catargiu, unde era primit foarte bine. Dar cu toate aceste considerațiuni din partea celor mari, era foarte nemulțumit cu soarta sa, din cauza suferințelor în timpul revoluției, cât și din cauză că-l părăsise unchiul său Episcopul Blajului.

La 1828, fu numit profesor de matematică, geografie și limba latină la gimnaziul înființat în Iași, unde stătu până la 1834 când fu numit profesor de filozofie la Academia Mihăileană, ce se înființase în acel an în Iași, de către domnul Mihail Șturza, unde pentru meritele sale fu ridicat la rangul de „Păharnic“.

Acest rang îi dăde și mai mult îndemnul de a munci pe terenul cultural până la anul 1836, când o cruntă și îndelungată boală îi curmă viața la 7 Aprilie 1836, în etate de 40 ani și 3 luni. El fu înmormântat la Biserica Sf. Nicolae numită a „Academiei“ din Iași, iar astăzi numită „Biserica Tălpăari“. —

Iată și epitaful de pe piatra mormântului acestui literat:

*„Subt această piatră zace Păharnicul Fabian,
Ce au văzut lumina vieții în cotunul Transilvan,
Academiei leșene iau stat învățător,
Cu talentul său și râvna i-au fost ei de ajutor.
După patruzeci ani șapte închinat-au a sa cale,
Și din ceruri mulțumită așteapt'ostenelei sale!*

În caracterul lui Fabian erau trei virtuți principale și anume: era foarte neinteresat, avea un cuget curat, iubea foarte mult națiunea și omenirea; la cari se mai poate a adăoga, că era religios, fără fariseism, și prieten adevărat nefățarnic.

V. Fabian a lucrat câteva opere școlastice, și anume; de Aritmetică, de Geografie și de limba latină, din care o parte s'a și tipărit. A mai scris poemele „Moldova la 1821,“ „Schimbarea soartei Moldovei“ și „Geografia Cintirimului“. —

1.) Departe de locul care l'a născut, și de ai săi cari îl iubeau și pe cari ar fi dorit, dar n'a putut să-i fericească. În tot cursul boalei sale zăcea părăsit aproape cu totul, și n'avea altă mângăere, decât cărțile ce-i aduceau la patul durerilor, un distins și credincios discipol al său, Vasile Popescu-Scriban, care nu s'a mișcat de lângă el până în ultimul moment; iar în urmă a fost arhierul Veniamin Scriban.

„Din Geografia Cintirimului.“

(În memoria repauzatului școlar Ștefan Șendrea din Gimnaziul Vasilian din Iași). De Vasile Fabian-Bob.

*„Este'n ziua subsolară, o pacinică mică țară
Aproape de țărnul lumei plecătoare către soare,
Unde apoi se hotărește cu o marempărăție
Pân'acum necunoscută la părți de geografie,*

Oamenilor de aicea, numărul pururea crește
 Nici mai moare nici-o dată aici se'n cetățenește,
 Ici se poate'n asta țară se'ntind locuri înverzite
 Pentru văi și dealuri'nalte cu produse felurite ;
 Intre care colonistul, fără ceva să lucreze,
 Cu toată casa se poate oricând bine să s'așeze ;
 Eră aerul rece, umed în așă țară streină,
 Trage vânturi, ce cu jale, acum gem, acum suspină.
 Roua cerului aicea cade'n picuri mestecate,
 Cu amară lăcrămare din dureri nevindecate.
 Multe rânduri puse aicea printre dealuri și vălcele,
 Mai târziu, au mai de vreme sporesc toate afar de rele.
 Minunați sunt acești pacinici dup' alor locuitoara,
 Toți sunt muți, adevăr însă li s'aude și-a lor gură :
 Nu zidesc, ca noi, poliții, în o strâmtă vizunie,
 Fiecare locuiește fără dare de chirie ;
 De vecini, de frați de mumă și de toate doru-i trece
 Prin prejurul casei sale, iarna-i caldă și vara-i rece".

Vasile Fabian-Bob n'a sfârșit această poemă. Cu două zile înaintea morței sale, a cerut să o încheie, zicând :

— „Să termin descrierea locului unde merg“.

Din nenorocire, nu s'a mai găsit alt nimic dintre lucrările rămase dela el.

El a mai lucrat și alte lucrări literare ; a scris și poezii, cari i-au făcut loc între scriitorii noștri. Durere însă, că împrejurările grele în cari a trăit, nu a putut să se ocupe cu poezia, și apoi ceea ce a scris n'au rămas.

Poeziile sale o parte s'au pierdut în manuscrise risipite, iar cele câte au apărut au rămas ascunse prin coloanele „Foaiei pentru minte“ ; iar unele s'au reprodus în „Leptureriul românesc“ ; al lui Aron Pumnul, și în „Transilvania“ lui G. Bariț.

Dr. Em. Elefterescu.

O MAMĂ. ¹⁾

Eminescu

*Dans le frisson brumeux des feuilles, dolemment
tu m'appelles vers toi, maman, douce maman.
Sur ta tombe sacrée, au triste vent d'automne,
l'acacia gémit sa chanson monotone
où meurt l'inflexion de ta voix, mais en vain
morne plainte . . . pour toi, tu dormiras sans fin.*

* * *

*Et si je meurs, pas une larme! ô mon aimée!
du tilleul familial romps la tige embaumée,
Et fleuris-en mon front de ta main apaisée.
Que tes yeux tendres la baignent de leur rosée,
et son ombre élargie, au grand calme divin
m'envahira . . . Pour moi, je dormirai sans fin.*

* * *

*Et si la mort amie unissait nos destins,
ah! loin du champ banal et des mornes dédains,
qu'on creuse notre tombe où toujours enlacés
près d'un ruisseau chantant, nos corps seront placés;
tu poseras ta tête chère sur mon sein.
A la chanson de l'eau nous dormirons sans fin.*

L. Codreanu.

1) 49 ed. Adamescu

Dintre sute de catarge ⁽¹⁾

Eminescu

De ces essaims de caravelles
que libèrent les matelots,
à combien vont briser les ailes
les vents, les flots ?

Des oiseaux ivres de voyage,
d'outre-mers et de continents,
combien vous devront leur naufrage
o flots, o vents !

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Soit que leur destin les pourchasse
ou l'Idéal, loin du repos,
toujours derrière eux la menace
des vents, des flots.

Qu'incomprise soit la pensée
dont l'âme traverse ton chant,
qu'elle vole, sans fin bercée
des flots, des vents.

L. Codreanu

1) 95 Ed. Adamescu

De ale noastre

Până acum, numai odată în patru ani, am deschis rubrica această. O credem „cvestie gingasă,” însă rugați stăruitor de câțiva prieteni sinceri și însuflețiți . . . recidivăm bucuroși. Steagul nostru e modest, însă ne putem mândri de valoarea patrioților și creștinilor cari îl urmează fidel. Sunt o elită de care ne-ar dura să ne separăm. Să auzim, cu ei, esențialul ecourilor presei la cele din urmă numerele noastre:

din București.

„Dreptatea” 22 Ianuarie 1932 sub titlu: „Cărți și Reviste”.

„Observatorul”, revistă documentară ce apare de patru ani la Beiuș, județul Bihor, pe lângă vechea cititorie culturală a marelui episcop Samuil Vulcan, care este liceul de acolo, a scos în acest an un splendid album în cinstea Preacuratei Fecioare Maria, cu prilejul comemorării a 1500 de ani dela sinodul ecumenic din Efes, unde s'a proclamat dogma maternității Ei divine. Pe lângă frumoase contribuții iconografice, acel album înmănunchia studii și poezii extrem de interesante și variate, artistice și populare, risipite până acum prin colecțiile diferitelor ziare și reviste. A fost desigur opera Mariană cea mai meritorie a anului Efesin trecut.

Volumul de față (No. 9 — 10 pe Ianuarie 1932) însă e foarte remarcabil. În frunte aduce un substanțial articol „Problema socială” de d. dr. Nic. Flueraș, care, în deosebire de omonimul său, deputatul socialist, e foarte bine pregătit pentru soluționare acestui complex de probleme. În problema socială intră, scrie d-sa, nu numai problema agrară și problema muncitorilor proletari peste tot, ci și problema muncii și marelui industrii, comerțul etc”.

Al doilea articol este o superbă elevație poetică al P. S. S. episcopul Dr. Alex. Niculescu dela Lugoj. *Din lumea celor ce nu cuvânta*., Vrăbiile; despre care ne-a mai vorbit cu gingășia sa

caracteristică în volumul „Păsările„ din biblioteca pentru clasa cultă, îngrijită de P. S. S.

Foarte important și interesant e articolul d-lui *Paul Henry*, directorul Institutului francez de Inalte Studii în România, despre *diferitele tipuri al Fecioarei Maria în pictura moldovenească a sec. XVI*. D-sa găsește următoarele tipuri mai însemnate: Fecioara Impărăteasă (Kyriotisa), Fecioara Mijlocitoare și Fecioară Mamă cu durerile, cu dragoste și cu presimțirile ei. De amintit și articolul d-lui Dr. S. Fireza, *Maria în profețiile păgânilor*. Restul, note, informații, felurimi etc. din cele mai folositoare.

din Baia-Mare

Buletinul eparhial al Maramureșului VIII p. 43 sub titlu: „In cinstea Mariei.“

(Credem că recenzia binevoitoare provine de condeiu cel mai autorizat, și spunem adâncă mulțumită).

Revista „Observatorul“ a părinților asumpționiști dela Beiuș a avut inspirația fericită, ca din prilejul jubileului eșesin să scoată un număr special închinat în întregime Maicii Preacurate.

Aduând în acest scop un material bogat și deosebit de interesant, și punând la contribuție tot ce putea ridica valoarea acestui omagiu, *Maria* — așa se numește acest număr de serbătoare al revistei — constituie un adevărat eveniment și o frumoasă încoronare a manifestărilor de credință și dragoste, puse, de biserica noastră în acest an jubilar, la picioarele Maicii pururea Fecioare. Redactat cu multă pricepere și cu aleasă grijă, volumul acesta de peste 160 pagini, format octav, este un întreg album al cultului marian din biserica noastră și o grăitoare dovadă, că, deși încă departe de rezultatele obținute pe terenul acesta aiurea, putem privi cu încredere la ceea ce ne vor aduce, pe mâine, atâtea începuturi promițătoare. Îndeosebi ne bucură mănunchiul frumos de colaboratori, cari au ținut să se înșirue sub steagul sfânt al Mariei căre-i animă, e o garanță sigură, că gândul ce-a inspirat acest vrednic omagiu ne va da încă lucruri și mai mărețe.

Hârtia bună, specială, cerută de icoanele minunate cari împodobesc acest volum, fac din el cel mai prețios cadou ce se poate oferi de sfințele sărbătorii, din partea oricui care iubește cu adevărat pe Maica Preasfântă. Prețul lui, relativ mic, de 80 lei exemplarul, care la comenzi mai mari se reduce cu 25 la sută, încă este o bună recomandare.

Veneratul Cler eparhial este îndemnat să ajute la răspândirea „Mariei,” știind că face o faptă din celei mai bine primite de Cel ce ni-s'a dat, la Crăciun, prin Preacurata Fecioară.

Baia-Mare, la 20 Decemvrie 1931.

No. 4768/1931.

din Blaj.

„Unirea Poporului,” sub rubrica „CĂRȚI NOUĂ.”

Maria, omagiul revistei „Observatorul” anul IV, No. 4 — 8; edițura „Augustineum” Beiuș, Bihor. Prețul 80 Lei.

Am primit la Redacție frumosul volum de 164 de pagini, format de carte, cu numeroase ilustrațiuni, poreclit „*Maria*”, al revistei „Observatorul” din Beiuș, pe care l-a scos din prilejul împlinirii alor 1500 ani dela săborul ecumenic din Efez.

Mărturisim sincer cetitorilor noștri că acest volum ne face cea mai bună impresie din toate punctele de vedere și este un volum care n'ar fi permis să lipsească de pe masa nici unui fiu al Mariei.

În acest volum este adunat tot ce s'a scris mai de seamă, de către scriitorii români și străini, despre preacurata Vergură Maria. La sfârșitul cărții se află înșirate aproape toate cărțile mai noi cari s'au scris în românește sau într'alte limbi despre Preasfânta Născătoare de Dumnezeu.

Mai cuprinde volumul și următoarele Icoane bine tipărite: 1) Icoana veche a Preacuratei despre care se spune că ar fi zugrăvit-o sf. Apostol Luca. 2) Regina tuturor sfinților 3) Eu sunt neprihănită zămislire 4) Maica Mântuirii, icoană păstrată la mănăstirea „Russicon” de pe muntele Athos 5) Maica dulcelui sărut, una dintre icoanele sf. evangelist Luca. 6) Adormirea Maicii Domnului. 7. Sfânta familie, 8. Maica ajutorului grabnic, o icoană cinstită în întreg Răsăritul, dar în deosebi la muntele Athos și în Rusia. 9. Maica Dom-

nului dela Nicula. Păgubă că nu s'a dat și vestita icoană a Preacuratei, care a plâns în bisericuța curții mitropolitane din Blaj, cu prilejul morții episcopului Petru Aron de Bistra și care a fost dusă la Viena. O copie a acestei icoane se află la mănăstirea Prislop.

Felicităm redacția revistei, „Observatorul” pentru acest frumos dar făcut Mariei și dorim din inimă să fie cumpărat de cât mai mulți fii ai Preacuratei. Se poate cere dela orice librărie.

din Iași.

„*Lumina Creștinului*” 11 Noemvrie 1932

Direcțiunea revistei, „Observatorului” din Beiuș a ținut să fixeze, și în scris, iubileul de 1500 de ani, de când onoarea Prea Sfintei Fecioare Maria a fost apărută de către sinodul din Efez contra lui Nestoriu, care zicea că dânsa nu poate fi numită Maică a lui Dumnezeu.

Precum atunci poporul credincios a ajuns la culmea bucuriei, aflând de hotărârea sinodului, tot astfel și astăzi se șerbează pretutindeni cu însuflețire amintirea lui.

Omagiul rev. „Observatorul” e cât se poate de bine venit. El cuprinde atâtea lucruri interesante, în cât numai a le număra aici, ar ocupa destul. O atențiune deosebită s'a dat și literaturii românești, publicând-se poezii și diferite articole, cari vorbesc despre Maria.

Va pricepe deci fiecare pentruce recomandăm aceasta carte cu toată căldura.

(Va urma)

În Nrul. viitor (deja început) vom da parte de alte recenzii sau dări de seamă din ziari sau reviste din Cluj, Oradea, Lugoj, Bacău, Bicsad, etc.

Redactor responsabil: Ioan Teiușan, profesor.

Bibliografie.

O carte pentru orice bun român sau bun creștin.

Istoria Bisericii creștine universale cu deosebită privire la trecutul B.s. românești unite cu Roma; de *Ioan Georgescu* profesor. — Cu 89 ilustrații în text și 3 hărți afară de text. — mic în 8° cu 212 pag. (edit. III. Blaj 1931).

Vorbind despre ediția II-a am scris acum cinci ani (Observatorul, An I p. 301 col. 2.) „manual „model“ pentru care ne-ar putea pizmui chiar Apusul luminat“. E un adevărat manual al istoriei *civilizației moderne* cu toată dezvoltarea ei în momentele esențiale, în personagiile, instituțiunile și evenimentele ei mai culminante. Metoda și limba, tehnică și stil, povestire simplă și însuflețită, fidelă și vie, informație preciză și conciză carte totodată foarte didactică și foarte plăcută de citit, scrisă cu duh pe deplin creștinesc și pe deplin național: toate ne satisfac pe deplin în această carte. — Să fie o hrană intelectuală pentru toți, căci e potrivită nu numai pentru tineretul nostru ci pentru oricare om *cult* doritor de a cunoaște *epopeia creștină*, căci istoria Bisericii e expunerea adevăratei *civilizații* precum ist. bisericii noastre e cronică *renașterii noastre* naționale din toate punctele de vedere: al limbei, al culturii și al neatârării noastre politice.

O fericită *inovare*, între multe, (ca, de pildă, introducerea celor trei hărți *speciale* pentru studiul *geografiei* bisericești) este noul „*chestionar*“, foarte sugestiv, pentru istoria bisericii locale.

Cu toată *convingerea* spunem și noi ca unul din rapoartori acestei lucrări că: e înlocuită „*exceptional* de potrivit și cu cădere“, „*unică* în felul său“ întemeiată pe „*adevărata știință*“ și „*se ridică* mult față de încercările similare“.

Exprimăm o singură dorință: să vină cât de iute *ediția cea mare* cu tocmai o pregăteșie acelaș autor, pentru *academiile teologice*, pentru *clerul nostru* și — să o repelăm — pentru orice român *cult și bun patriot*. Numai *inconștiința* scuză nițel un intelectual de ignorarea rolului — totdeauna *precumpărilor* — al Bisericii în Istorie, mai ales în Istoria neamului românesc.